

УДК 2: 001.8

Михайло Ревуцький**МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

В статті розглядаються окремі аспекти та підходи до наукового вивчення релігії, еволюцію релігійних поглядів та можливості нових тлумачень об'єкту релігієзнавства.

Ключові слова: методологія релігієзнавчих досліджень, наукове вивчення релігії, сучасна еволюція релігії, класичний етап релігієзнавства, посткласичне релігієзнавство.

Розглядаючи еволюцію релігієзнавства важливо в першу чергу враховувати еволюцію самої релігії як об'єктивного історичного процесу.

Еволюція релігії в сучасному світі обумовлена низкою характерних причин. Це в першу чергу інтенсивна динаміка зміни світоглядних позицій сучасної людини та свобода дискусій і суперечок стосовно вибору певної світоглядної точки зору. Не менш актуальною є можливість поєднання наукового і теологічного підходів у вивченні світогляду як сукупності різних методів осягнення світу та людини, а також місця і ролі людини в сучасному світі.

Припущення багатьох дослідників XIX – пер. пол. XX ст. про історичний характер релігії досягненнями сучасної науки перетворено в незаперечний факт. Доведено, що релігія має свій початок, вона виникла на певному етапі історії суспільства, її виникнення тісно пов'язане з розвитком людської свідомості. [1, с.17]

Таким чином, релігієзнавство на своєму історичному шляху конспективно повторює загальну логіку розвитку науки.

На цьому етапі класичного періоду пояснювальним еталоном вважалася однозначна причинно-наслідкова залежність. Перспективи релігії могли бути прораховані через знання її витоків та елементарних форм. Визначальною характеристикою класичного періоду стало встановлення чіткої опозиції суб'єкта і об'єкта. Таким суб'єктом у сукупності стали академічні та освітні інституції та професійні асоціації (філософів, істориків, психологів, соціологів релігії). Був закріплений загальнонауковий канон організації досліджень – постановка проблеми, вивчення історії питання, розгляд аргументів за і проти, обґрунтування підходів до вирішення. [2.]

З середини ХХ століття ситуація дещо змінилася. Не відкидаючи класику, з'являються теми якими раніше релігієзнавство не займалося і виникають ситуації в яких раніше релігієзнавці не опинялися.

Перш за все це стосується відношення до секуляризації. Виявилось, що в секуляризаційному процесі відсутня лінійність чи незворотність. Релігієзнавці змушені корегувати свої позиції та знаходити аргументацію в новій присутності релігії в публічному просторі сучасного суспільства.

В таких умовах традиційна понятійна термінологія все менше підходить для опису об'єкту релігієзнавства. Лексикон сучасного посткласичного релігієзнавства насичений такими конструкціями як: "віра без приналежності", "приналежність без сповіді", "деструктивні культури", "тоталітарні секти" тощо. [3]

Широкий доступ до джерел інформації дає можливість релігієзнавцям проводити оперативний порівняльний аналіз основних тенденцій в розвитку традиційних форм релігії та особливостей змін релігійних поглядів в різних регіонів світу, що зумовлені культурною еволюцією. А еволюція в сфері культури, в свою чергу, впливає на зміни в способі життя.

Науково-технічний процес активним чином впливає на еволюцію релігії. Наука і релігія часто були причиною конфліктів і можливістю діалогу. Тенденція до абстрагування Бога в християнській філософії стала однією з передумов погляду на світ без Бога. В свою чергу вплив науково-технічного прогресу на соціально-політичні процеси і сферу релігії обумовили релігійну критику на поширення технічних і наукових нововведень, (яскравий приклад солідарної критики різних церков методу клонування живих організмів).

Релігійна тенденція до сакралізації догм і обрядів викликала протилежну реакцію – секуляризацію як розчарування в релігійних межах і визначеннях, що набула широкого соціокультурного процесу з ослабленням впливу і авторитету традиційних форм релігії.

Значний вплив на еволюцію релігії має вплив церковно-державних відносин. В Україні, зокрема, три православні християнські церкви (деномінації) мають офіційний статус, і конфлікт між ними чи суперечки не можуть не відобразитися на державно-політичних процесах. Для України, яка посідає 11 місце за релігійністю населення серед 34 країн Європи [4] такий конфлікт є досить відчутним. Разом з тим, законодавство України, міжнародні правозахисні організації забезпечують права людини і особистості безвідносно до релігійної приналежності.

Новими викликами для традиційних релігійних поглядів стали модернізм, екуменізм і сучасний релігійний фундаменталізм. Еволюція релігієзнавства дає можливість відповідно реагувати на ці зміни.

Модернізм з сучасною глобальною проблемою існування світу як проблемою синтезу культури на основі єдиного погляду на світ з єдиною етикою. Чи Ісус Христос як учасник соціокультурних процесів створення “Царства Божого на Землі” згідно п’яти культурологічних концепцій християнської філософії (Рейнхольд Нібур, Річард Нібур, Джон Дьюї) [5].

Не менш важливим є значення екуменізму і Всесвітньої Ради Церков (Женева) як координатора екуменічного руху у вирішенні проблемних питань і конфліктів в соціально-політичних ситуаціях.

В останні роки гостро постало питання релігійного фундаменталізму (ісламського зокрема), з його неоднозначною оцінкою процесів демократизації і проповідей істини священної війни.

Еволюція релігієзнавчих поглядів дає можливість виявляти та аналізувати причини етнічних і релігійних конфліктів в сучасному світі, формувати професійне бачення еволюційних процесів в сфері релігії і культури в цілому.

Список використаних джерел

1. *Чорненький Я. Я.* Релігієзнавство: теоретико-практичний курс. / Я. Я. Чорненький – Київ: “Професіонал”, 2005. – 544 с.
2. *М. Ю.Смирнов, О. А. Бокова* Методология религиоведения как проблема. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-religiovedeniya-kak-problema>.
3. *Косиченко А. Г.* Развитие методологии религиоведческих исследований. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://articlekz.com/article/15145>
4. *Соціологи: Україна посідає 11 місце за релігійністю серед країн Європи.* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/41968-sociologi-ukrayina-posidaya-11-e-misce-za-religijnisty-sered-krayin-yevropi.html>
5. *Красников А. Н.* Методология западного религиоведения второй половины XIX–XX веков. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dslib.net/religio-vedenie/metodologija-zapadnogo-religiovedeniya-vtoroj-poloviny-xix-xx-vekov.html>

Mykhailo Revutskyi

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF RELIGIOUS
RESEARCHES**

In the article separate aspects and going are examined nearthe scientific study of religion, evolution of religious looks andpossibility of new interpretations of object of religious studies.

Keywords: methodology of religious researches, scientific study of religion, moden evolution of religion, classic stage of religious studies, postclassic religious studies.